

viisning af Ungdommen vanskelig lod sig udføre paa en tilfredsstillende Maade, naar Degnene ikke havde fast Ophold paa Stedet, og paa den anden Side Latinfolernes Elever herved formeget afbrødes i deres Studeringer, ligesom ogsaa deres jevnlige Deeltagelse i Varsler og Gilder ofte havde en skadelig Indflydelse paa deres Sædelighed. Det var derfor naturligt, at der efterhaanden maatte foregaae en Forandring med dette hele Forhold, men ligesaa naturligt var det ogsaa, at Latinfolerne ikke vilde give slip paa de Indtægter, de havde af Degnekaldene til Disciplenes Underholdning. For at bevare disse blev det først almindelig Skik, at Løbedegnene holdt dem en Substitut til at besørge Forretningerne, hvem de tillagde en vis ringe Betaling herfor, medens de selv oppebære de øvrige Indtægter, men i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede blev der truffet den Forandring, at der overalt skulde være faste Degne, hvorved Degnetjenesterne følgerlig maatte gaae bort fra Latinfolerne, dog blev det tillige bestemt, at de nye Degne skulde svare en vis Afgift (Pension) til Latinfolerne, hvorved disse Skolers Ret til ved deres Disciple at lade Degnetjenesterne besørge mod at oppebære Degnekaldenes Indtægter følgerlig afløstes mod en vis aarlig Betaling af Degnene. Herved opstod nu en Forffjel mellem Degnenes Wilkaar paa de forskjellige Steder, idet de Degne, der traadte istedetfor de forrige Løbedegne, maatte udrede Afgift (pensere) til Latinfolerne, medens derimod de tidligere faste Degne, Sædedegnene, ingen saadan Afgift havde at erlægge; men denne Forffjel, der i og for sig syntes mindre billig, blev senere hævet ved Christian V's danske Lov 2—15—13, der bestemte, at Degnene overalt skulde svare en vis Pension enten i Korn, eller Penge til Skolerne, hvorved Afgiften følgerlig blev almindelig for alle Degne. Skjøndt Degnekaldene nu næsten overalt ere nedlagte i Genhold til Anordningen om Skolevæsenet paa Landet af 29de Juli 1814 §§ 3 og 61, har det lærde Skolevæsen dog bevaret sin Ret til at oppebære Degnepensionerne, da disse ved Skolevæsenets Forandring maatte overgaae paa Skolelærerne, der traadte i Degnenes Sted og kom til at oppebære disse Indtægter.

Afgiften falder meget ulige, idet den paa nogle Steder udgjør 5 à 10 Rbd., eet Sted endog 16 Rbd., men paa andre kun nogle Mark; i Gjennemsnit kan den for de Embeder, hvorpaa den hviler, nemlig dem, hvortil Andeel i de gamle Degneindtægter ere henlagte, ansattes til 2 à 3 Rbd. Paa de allerfleste Steder udredes Degnepensionen af selve Skolelærerne, saaledes at Andelen i Degneindtægterne uden Afdrag for denne Bessatning beregnes dem, som om den oppebæres med det fulde Beløb, til at udbringe den anordningsmæssige eller planmæssige Løn. Kun enkelte Steder, navnlig i Lollands-Falsters Stift, have Communerne eller Godsøiere, hvis Godser have et særlig ordnet Skolevæsen, overtaget Udredelsen uden Afdrag i Skolelærernes Indtægt; forresten viser Forholdet hermed sig ikke overalt ganske klart i de indhente Oplysninger. Paa nogle enkelte Steder, navnlig i Jylland (for Exempel i hele Hammerum Herred), udredes ingen Degnepensioner, tildeels ifølge ældre specielle Regjeringsbud, hvorom haves Kundskab, men andre Steder uden at Grunden vides.

Denne hele Afgift er det fundet rigtigt at eftergive til Fordeel for Skolelærerne. Efterat den Forbindelse, der paa danske Løvs Tid og længe efter bestod mellem Degneembederne og det lærde Skolevæsen, idet Degnene i Almindelighed vare Studenter, i Tidens Lob er oplyst, fremtræder Afgiften nu som en meget anomal Bessatning af en enkelt Klasse af Embedsmænd til Bedste for et særligt, dem ikke directe vedkommende, Statsformaal. Denne Bessatning viser sig tillige som ubillig, idet der derved for en knap lønnet Stand afsortes Noget i det Beløb, som Staten selv (i Forordningen af 29de Juli 1814 om Almueskolevæsenet paa Landet) har erklæret, skulde søges tilveiebragt, og betegnet som reglementeret Løn, hvortil kommer den Ulighed, at Afgiften træffer det Skolekald, hvortil just er henlagt Andeel i gamle Degneindtægter, medens et andet, der ikke har Deel i saadanne, men for hvilke forresten er beregnet samme Løn, Intet betaler. En saadan Afgift er da ogsaa kun altfor vel skiftet til at indvirke forstyrrende og vildeledende paa Bedømmelsen af Forholdet mellem det saakaldte lærde og Almueskolevæsenet, og